

MELDING OM VIRKSOMHETEN I STATISTISK SENTRALBYRÅ I 1972

1. Innledning

Statistisk Sentralbyrå fikk fra 1972 bevilget 29 nye saksbehandler- og kontorassistentstillinger til systemutvikling og driftsplanlegging, til videre utbygging av arbeidsmarkedsstatistikk, befolkningsstatistikk, sosialstatistikk, industristatistikk, regnskapsstatistikk for industri og varehandel, kredittmarkedstatistikk, samferdselsstatistikk og nasjonalregnskap; til videre utvikling av personmodeller og utdanningsmodeller og til styrking av administrative funksjoner. I alt hadde Byrået i 1972 bevilgning til 442 fast organiserte stillinger og 16 helårsengasjementer til ordinære arbeidsoppgaver.

Byråets faste arbeidsgruppe i Kongsvinger ble fra 1. august 1972 organisert som et eget kontor (Kontor for manuell databearbeiding) med en byråsjef som leder. I løpet av 1972 ble det overført en rekke nye arbeidsoppgaver slik at dette kontoret nå har 79 fast organiserte stillinger.

Fra 1. mars 1972 ble det under Fagavdelingen opprettet et Informasjonskontor som har til oppgave å samordne den generelle opplysningsvirksomhet, utarbeide informasjonsmidler og forestå faglig oppgavegiving og teknisk redaksjon av publikasjoner.

De midlertidige avdelingskontorer som i samband med folketellingen 1970 ble opprettet midlertidig i Trondheim, Stavanger, Hamar, Kongsvinger og Brumunddal, ble lagt ned i løpet av 1972.

Byrået arbeider stadig med å forenkle manuelle og maskinelle arbeidsrutiner m.m. både i statistikkproduksjonen og i administrativt arbeid. I 1972 ble blant annet standardprogrammet for produksjon av tabeller og kontroll/korreksjon av data innarbeidet i en vesentlig del av de nye prosjekter, og det ble utarbeidet et standardprogram for produksjon av tekstede tabeller.

I 1972 deltok 23 funksjonærer på Byråets introduksjonskurs for nye akademikere, 76 funksjonærer på introduksjonskurs for nye kontorassistenter og 48 funksjonærer på de obligatoriske opplæringskurs etter

1 års tjeneste. Videre tok 10 funksjonærer eksamen våren 1972 ved det frivillige utdanningskurs for kontorfullmektiger og -assistenter, og 7 funksjonærer begynte på kurset som startet høsten 1972.

I alt 80 funksjonærer deltok på forskjellige kurs utenfor Byrået i programmering for og bruk av EDB-maskiner.

I serien Norges offisielle statistikk sendte Byrået i 1972 ut 64 publikasjoner med i alt 6 138 sider. Av disse publikasjonene var 2 i boktrykk og 62 i offset. I en ny serie av publikasjoner, Statistiske analyser, ble det sendt ut 2 offsetpublikasjoner med tilsammen 144 sider og i serien Artikler fra Statistisk Sentralbyrå 6 offsetpublikasjoner med i alt 220 sider. Videre ble det sendt ut 41 publikasjoner med i alt 1 153 sider med resultater fra folketellingen 1970 i serien Statistiske kommunehefter. Byrået gjorde ferdig i manuskript 76 publikasjoner.

Det ble trykt 4 rapporter (i alt 220 sider) med resultater av undersøkelser utført ved Byråets Kontor for intervjuundersøkelser.

I hver av seriene Statistisk månedshefte og Månedstatistikk over utenrikshandelen ble det som tidligere sendt ut 12 hefter, i alt 1 841 sider. Det ble offentliggjort 523 meldinger i serien Statistisk ukehefte og 348 pressemeldinger i serien Aktuell statistikk.

Byråets bibliotek ble i 1972 besøkt av 3 053 personer. Det ble utført 8 204 referanser og ekspedisjoner og 7 963 utlån.

Vedlagt følger et kart som viser Byråets organisasjonsform pr. 1. januar 1973.

2. Befolknings-, arbeidskrafts- og helsestatistikk

Arbeidet med folketellingen fortsatte stort sett etter den oppsatte tidsplan. Utgivelsen av statistikkhefter med de viktigste tellingsresultater for hver kommune tok til i august. Innen årets utgang ble 41 kommunehefter sendt ut og hefter for 23 kommuner var under trykning.

På grunnlag av oppgavene til folketellingen 1970 vil det bli utarbeidet nytt bosettingskart. Arbeidet med planlegging av kartet ble satt i gang.

Det ble gjennomført 4 arbeidskraftsundersøkelser i 1972, én i hvert kvartal. Da en var noe usikker på påliteligheten av resultatene av slike undersøkelser, ble de offentliggjort først da undersøkelsene for alle 4 kvartaler var ferdige. Foruten tall for de 4 kvartaler av 1972 hadde en da også opplysninger for de to siste kvartaler av 1971.

I tillegg til de kvartalsvise arbeidskraftsundersøkelser ble det i samband med innhenting av oppgaver til den årlige næringsstatistikken og til ajourføring av bedrifts- og foretaksregisteret planlagt innhenting av tilleggsopplysninger om tallet på heltids- og deltidssysselsatte i slutten av januar 1973. For de næringer som er med i bedrifts- og foretaksregisteret, vil en på denne måten få en fullstendig sysselsettingstelling én gang i året.

Arbeidet med å organisere det økonomiske og medisinske informasjonssystemet på en slik måte at det kan utnyttes for statistiske formål fortsatte. Det er utarbeidet forslag om gruppering av helseinstitusjoner og tabellforslag til helsestatistikk. Legeregisteret ble ajourført fram til januar 1972 og statistikken over legenes arbeidstid er fullført.

Det ble utarbeidet og publisert nye regionale framskrivninger av folkemengden fram til år 2000, blant annet til bruk for Regjeringens langtidsprogram. I serien Statistiske analyser ble det gitt ut en oversikt over folkemengdens bevegelse i de siste 5-10 år.

3. Sosial-, retts- og undervisningsstatistikk

I samarbeid med et underutvalg av Det rådgivende utvalg for sosialstatistikk ble det utarbeidet nytt skjema for sosialhjelpstatistikken. Arbeid med en ny bearbeidingsplan for sosialhjelpstatistikken ble også satt i gang.

Med sikte på overgang til maskinell bearbeiding ble det utarbeidet nytt skjema til statistikken over daginstitusjoner for barn. De maskinelle rutiner for utarbeiding av barnevernstatistikken ble lagt om med sikte på å få en mer effektiv og rasjonell kontroll av materialet.

For å kunne dra nytte av de data som inngår i de nye administrative rutiner som Justisdepartementets datagruppe legger opp til, ble det innledet et samarbeid mellom denne gruppen og Byrået.

Til grunnskolestatistikken ble det utarbeidet nye skjemaer. Omarbeidingen tok dels sikte på å få inn oppgaver som både var riktigere og mer omfattende enn de en hadde fått før, og dels at skjemaet skulle egne seg for maskinell databehandling.

Arbeidet med statistikken over avsluttet utdanning ble ført så langt fram at tallene for første halvår 1971 ble offentliggjort i en egen publikasjon. I senere publikasjoner vil denne statistikken omfatte avsluttet utdanning både i første og annet halvår.

Det ble også arbeidet med planer om statistikk over påbegynt utdanning, og en håper å komme i gang med denne fra høsten 1973.

4. Annen personstatistikk

En oversikt over inntektsfordelingen i Norge på grunnlag av inntektsstatistikk for 1958, 1962 og 1967 ble offentliggjort i serien Statistiske analyser. Det ble dessuten gitt ut en publikasjon i serien Norges offisielle statistikk over inntekt, forbruk og formue i lavinntektsgrupper.

I tilknytning til folkeavstemningen om tilknytning til EF ble det gjennomført en statistisk undersøkelse basert på oppgaver fra valgstyrene over personer med stemmerett, avgitte stemmer og fordeling på ja- og nei-stemmer. Dessuten ble det foretatt en intervjuundersøkelse på grunnlag av et utvalg av personer med stemmerett i alderen 20-79 år. Denne undersøkelsen tok dels sikte på å klarlegge stemmefordelingen etter alder, inntekt, bosted og parti ved Stortingsvalget 1969 og dels gi svar på spørsmål om holdninger til enkelte spørsmål i EF-saken,

Etter oppdrag fra Kommunal- og arbeidsdepartementet og Distriktenes utbyggingsfond og i samarbeid med Norsk institutt for by- og regionforskning ble det satt i gang en intervjuundersøkelse over folks flyttemotiver. Undersøkelsen omfattet 3 500 flyttere og 1 500 personer som ikke hadde registrert noen flytting i 1971, og intervjuene ble foretatt i november-desember 1972.

I samarbeid med Kommunal- og arbeidsdepartementet, Norsk institutt for by- og regionforskning og Norges Byggforskningsinstitutt ble det arbeidet videre med planer for en boforholdsundersøkelse. En prøveundersøkelse ble gjennomført høsten 1972 mens hovedundersøkelsen vil bli gjennomført i mars-april 1973.

Etter oppdrag fra Direktoratet for utviklingshjelp ble det foretatt en undersøkelse over folks holdninger til norsk utviklingshjelp. Resultatene ble offentliggjort i Rapport nr. 19.

Arbeidet med yrkeshistorieundersøkelsen for Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning (INAS) fortsatte i hele 1972, men det stod ved årets utgang fremdeles en del igjen før det omfattende og kompliserte materiale var klart for statistisk bearbeiding og analyse.

Planleggingen av forbruksundersøkelsen 1973 fortsatte og materiellet til de intervjuobjekter som skulle begynne bokføringen i januar 1973, ble sendt ut til intervjuerne i desember.

Det ble også arbeidet med planer om en forbruksundersøkelse for studenter og skoleelever. Arbeidet ble satt i gang etter oppdrag fra Kirke- og undervisningsdepartementet og er tenkt gjennomført i siste halvår 1973 og første halvår 1974.

Bokføring av tidsbruk til den generelle tidensnyttingsundersøkelsen ble avsluttet som forutsatt den 31. august 1972. Revisjon og koding ble i det vesentligste fullført i løpet av året.

Det er gjennomført tre lytter- og seerundersøkelser for Norsk Rikskringkasting i løpet av året. Den første var en seerundersøkelse om fjernsynsteatret og gjaldt 6 forestillinger i februar-mars 1972, den andre var en undersøkelse av radio- og fjernsynsreportasjene fra sommerlekene 1972 og den tredje en lytter- og seerundersøkelse for de programmer som ble sendt i en bestemt periode i november 1972.

5. Forskning og analyse vedrørende sosiale og menneskelige forhold

I 1972 ble det på oppdrag fra Finansdepartementet laget en kommunespesifikk befolkningsprognose (1972-2000) med to alternativer for utviklinge i fruktbarhet (NOS A 523). Resultatene er kommentert i Artikler nr. 52. Prognoseprogramsystemet er blitt omfattende dokumentert.

I befolkningsprognosesammenheng har en allerede hatt fordel av den pågående analysen av enkelte sider ved fruktbarhetsforholdene i Norge.

På oppdrag fra Finansdepartementet ble det også utført beregninger over aktuell og framtidig yrkesaktivitet (1972-2000). Prognosen har seks alternativer og ble utarbeidet i samband med Langtidsprogrammet 1974-1977. En rekke departementer deltok i dette arbeidet. Finansdepartementet hadde det faglige ansvaret for anslagene på de framtidige yrkesprosentene. Byrådet hadde ansvaret for framdriften og de tekniske sider ved prosjektet.

Det ble i Byrådet utarbeidet en dokumentasjon av datagrunnlag, regneteknikk og forutsetninger. De viktigste delene av denne dokumentasjonen vil komme som et av vedleggene til Langtidsprogrammet. Dokumentasjonen i sin helhet vil komme i serien Arbeidsnotater etter at Langtidsprogrammet er offentliggjort.

I studiet av arbeidsmarkedsforhold har en konsentrert seg om visse sider av kvinners yrkesaktivitet. De første resultatene vil komme i serien Arbeidsnotater våren 1973. En regner med å dra nytte av dette arbeidet til prognoseformål.

Innenlandske flyttinger er et problemkompleks som er forsøkt angrepet på en rekke måter. Folks motiv for å flytte skal analyseres ved hjelp av resultatene fra Flyttemotivundersøkelsen 1972, der en i november-desember intervjuet 3 500 flyttere og 1 500 ikke-flyttere. En har videre undersøkt påliteligheten av Byråets flyttedata generelt og ført videre arbeidet med en analyse av Arbeidsmarkedstiltakenes betydning for bosettingsmønsteret.

Arbeidet med å utvikle et System for sosiodemografisk statistikk (SSDS) har fortsatt i 1972. Det har vært lagt særlig vekt på å utrede en del grunnleggende begreper og finne fram til prinsipper for sammenheng i systemet. En har deltatt aktivt i det nordiske og internasjonale (FN) samarbeid som pågår for å utvikle et SSDS. En har også deltatt i det internasjonale arbeidet med å utvikle sosiale indikatorer.

I sammenheng med dette, må en se innsatsen som nå gjøres for å utarbeide et Sosialt utsyn. Dette prosjektet ble tatt opp igjen høsten 1972. Med tiden håper en at en slik publikasjon vil kunne bli en parallell til Økonomisk utsyn. En regner med å ha første nummer klart i slutten av 1973.

Modellarbeid for utdanningssektoren er startet opp. En tar i første omgang sikte på å utvikle en modell for elevenes overgang mellom typer av utdanning. Byrådet har stått som arrangør av et seminar vedrørende utdanningsprognoser med et halvt hundre deltakere fra Norden.

Det har vært arbeidet med empiriske undersøkelser på en rekke felter. I serien Statistiske analyser vil en presentere resultatene fra prosjektet Barnetall i ekteskap. Det er videre satt i gang arbeid med en skilsmisseundersøkelse.

Det har vært foretatt flere analyser av dødelighetsforholdene i den norske befolkning, nemlig Dødsårsaks mønsteret 1951-1970, Perinatal dødelighet 1969-1971, Dødelighet og ekteskapselig status og Dødelighet i ulike yrkesgrupper (titlene er foreløpige).

Resultater fra Friluftslivundersøkelsen forelå i serien NOS våren 1972. En analyse av dette materialet kommer ventelig i serien Statistiske analyser.

I samarbeid med Lærerutdanningsrådet er en i ferd med å legge opp til en undersøkelse av yrkesbaner til uteksaminerte lærere.

Den statistiske metodeforskning har først og fremst vært konsentrert om Byråets intervjuundersøkelser på utvalgsbasis. En har særlig lagt vekt på de problemer som er knyttet til usikkerhet ved slike undersøkelser. Av andre problemstillinger som er tatt opp, kan en nevne frafall, erstatningsregler og utvalgsstørrelse. Flere arbeidsnotater og artikler om dette er publisert eller under utgivelse.

6. Næringsstatistikk

Arbeidet med jordbrukstillingen 1969 har gått som planlagt. Det ble i løpet av året sendt ut 5 publikasjoner med tellingsresultater (hefte II-VI). Resultatene av en undersøkelse over bruk som ble borte som særskilte bruksenheter, er offentliggjort i Statistisk ukehefte. Manuskript til det første analysehefte (Alder og yrkeskombinasjoner i jordbruket) ble ferdig i september 1972.

Det ble i 1972 gjennomført en spesialundersøkelse over arbeidskraften i jordbruket og arbeidsdagens lengde. Materialet var ikke ferdig bearbeidet ved årets utgang.

På grunnlag av materialet til jegerstatistikken ble det gjennomført en utvalgsundersøkelse av Småviltjakten i jaktåret 1971-1972. Materialet er ferdig bearbeidet, men de endelige resultater vil først foreligge når jegerstatistikken er ferdig. Denne siste statistikken er blitt noe forsinket da den har krevd atskillig mer arbeid enn det opprinnelig ble regnet med.

Arbeidet med fiskeritellingen har stort sett fulgt de oppsatte tidsplaner. I alt er det gjennom Aktuell statistikk og Statistisk ukehefte sendt ut 4 meldinger med foreløpige resultater.

I samarbeid med blant andre Norske fiskeoppdretteres forening ble det satt i gang arbeid med å utarbeide statistikk over fiskeoppdrett. Den første statistikken skal gjelde kalenderåret 1971, men da en stor del av de oppgaver som er kommet inn har vært dårlig utfylt, krever det atskillig arbeid å få statistikken ferdig.

Omleggingen til nytt opplegg for utarbeiding av årlig industristatistikk gikk etter planen, og de nye skjemaer var klar til utsending i rett tid. På grunn av problemer med programmering for utkjøring av delregister, adresseslipper og lister ble utsendingen av skjemaene noe forsinket. Noen nevneverdig innflytelse på inngangen av skjemaer i 1973 regner en imidlertid ikke med at dette vil få.

Regnskapsstatistikken for industri- og bergverksforetak er blitt utvidet til også å omfatte store personlige foretak. Dessuten er det blitt utarbeidet særskilt regnskapsstatistikk for store engroshandelsforetak. En videre bearbeiding av regnskapsstatistikkens tall for årene 1968-1970 ble offentliggjort i publikasjonen Rentabilitet og kapitalstruktur i store industriforetak.

En undersøkelse over ervervskjøring utenom rute (vesentlig drosjer) ble satt i gang. Det ble også satt i gang arbeid med planlegging av en ny lastebiltelling som vil bli gjennomført i 1973.

7. Annen økonomisk statistikk

Omlegging av den månedlige produksjonsindeks til ny vekt- og sammenlikningsbasis ble påbegynt. En regner med å kunne publisere indekstall med ny basis i siste halvdel av 1973.

Revisjonen av beregningsopplegget for volum- og prisindekser over utenrikshandelen ble avsluttet i begynnelsen av året. Nye indekstall med 1970 som basisår ble publisert første gang i Aprilheftet av Månedsstatisikk over utenrikshandelen.

Planleggingen av en undersøkelse over bruk av personbiler ble i det vesentligste fullført i løpet av året. Selve undersøkelsen vil bli gjennomført i 1973.

8. Regionalstatistikk

Den detaljerte planlegging av innhold og produksjonsmåte for Statistiske fylkeshefter fortsatte i 1972 etter at prøveheftet for Aust-Agder var blitt kommentert av de mest aktuelle konsumentgrupper.

9. Nasjonalregnskap

Arbeidet med utvidelse og revisjon av nasjonalregnskapet etter retningslinjene i FN's nye internasjonale standard ble gitt høy prioritet i hele 1972. Uforutsette data- og systemproblemer førte likevel til forsinkelser og gjorde at første etappe av revisjonen ikke kunne fullføres før jul 1972 som opprinnelig planlagt. De første tall etter det nye system ble offentliggjort i Økonomisk utsyn 1972 og gjelder årene 1968-1972. Tallene er å oppfatte som foreløpige, idet arbeidet med å forbedre kvaliteten av dem ikke er avsluttet. Ved de definisjonsmessige endringer som er gjort, har en oppnådd større sammenliknbarhet med nasjonalregnskapstall for andre land.

I samarbeid med et amerikansk forskningsinstitutt er det i 1972 fullført en teoretisk studie av spørsmålet om nasjonalregnskapet bør utvides til å beskrive tilstand og forandringer i miljøforholdene, og en rapport er laget med tittelen National Accounting and the Environment.

10. Økonomisk analyse og forskning

Konsultasjoner og beregningsoppdrag for Finansdepartementet, Stortinget og offentlige komitéer la, som i tidligere år, beslag på en vesentlig del av Skatteforskningsgruppens ressurser. Oppdragene har tidvis hatt et slikt omfang at de har gått ut over framdriften av de regulære skatteforskningsprosjekter. Arbeidet med disse har likevel hatt god framgang. En ajourført og noe utvidet utgave av Aktuelle skattetail (for 1972) ble sendt ut i serien Artikler. Arbeidet med en ny utgave av Det norske skattesystem til avløsning av den nå foreldede utgaven fra 1967 har fortsatt og beregnes avsluttet i 1973. Som nytt prosjekt ble satt i gang arbeid med studier av foretaksskattleggingen og dens virkninger. En del eldre prosjekter med emner fra personskattleggingen ble avsluttet eller ført videre. Således ble dokumentasjon av to regneprogrammer, fullført tidligere, sendt ut som Arbeidsnotater, nemlig ett om fordelingsvirkninger av endringer i skattelovens inntektsbegrep og ett om prognosemodeller for beregning av offentlige inntekter av direkte skatter. Den siste modellen skal inngå i MODIS IV og er i løpet av året brukt til historiske beregninger; rapport er under utarbeiding. Det ble gjort forarbeider for å integrere beregningsprogrammer for den direkte og indirekte personskattlegging. Arbeidet med revisjon av definisjoner og beregningsprinsipper for skatter og stønader i det reviderte nasjonalregnskap har fortsatt og er dokumentert som Arbeidsnotater.

Det ble i 1972 i samsvar med arbeidsprogrammet publisert 9 månedlige konjunkturrapporter. Rapportene var noe fyldigere enn tidligere. Økonomisk utsyn ble forbedret ved en sterkere konsentrasjon av framstillingen om vesentlige trekk i den økonomiske utviklingen, men forelå også i 1972 senere enn vanlig. Det ble startet opp et prosjekt som ut fra et studium av norsk konjunkturhistorie i de siste 15-20 år har som mål å øke vår forståelse av hvordan norsk økonomi påvirkes av konjunkturimpulser utenfra.

Modellen MODIS III ble fortsatt brukt i utstrakt grad av Finansdepartementet i forbindelse med nasjonalbudsjett- og annet planleggingsarbeid. I løpet av året ble det gjennomført en omlegging slik at en større del av det løpende arbeid med bruk av modellen nå utføres direkte fra departementet.

Arbeidet med utviklingen av MODIS IV fortsatte i overensstemmelse med tidligere planer. Variabelspesifikasjonen i modellen ble endelig fastlagt på basis av den nye kontoplan for nasjonalregnskapet. Forsinkelsene i gjennomføringen av omleggingen av nasjonalregnskapet skapte vansker og forsinket den praktiske programmering av modellen. Det var også fortsatt problemer med å få dataspråket DATSY til å fungere på en tilfredsstillende måte. Spesifikasjon av input og output for basisversjonen av modellen ble i det vesentlige avklart med vekt på stor detaljrikdom i behandlingen av den offentlige sektor. Det ble i løpet av året gjort forberedende arbeid for bruk av modellen fra terminal.

Det ble lagt ned et betydelig arbeid på å analysere historiske data fra nasjonalregnskapet om prisutvikling og prisadferd i norsk næringsliv i 1960-årene med tanke på eventuelle forbedringer av prisadferdsforutsetningene i MODIS og pris- og inntektsmodellen PRIM. Rapport er under utarbeiding. Modellen PRIM ble brukt ved beregninger for Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene i samband med utvalgets rapporter i februar og november 1972.

Analysen av stabiliteten i kryssløpssammenhengene er under fullføring. Et arbeidsnotat ble publisert i 1972 og et annet er under fullføring.

Et arbeid av økonometrisk-metodisk art om estimering av økonomiske relasjoner fra tverrsnitts-, tidsrekke- og kombinerte tverrsnitts-tidsrekke-data ble fullført i løpet av året og publisert i serien Artikler. Det ble dessuten arbeidet med problemer innenfor emneområdene økonomisk vekst, konsumentadferd og prisspørsmål for fast realkapital.

Vedlegg